

Riktlinjer för God ekonomisk hushållning, resultatutjämningsreserv och ”öronmärkning” av eget kapital

God ekonomisk hushållning

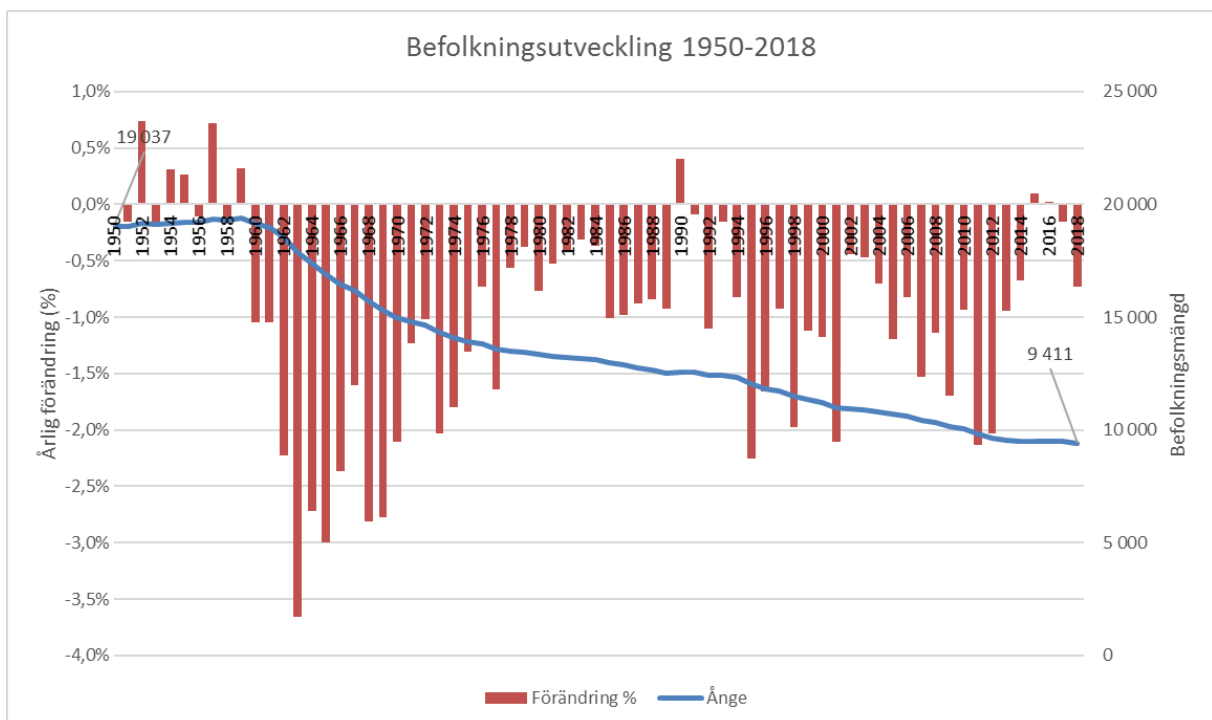
Kommunallagen (kap 11 § 1) stadgar att kommuner och landsting ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet och i sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer. En god ekonomisk hushållning innebär inte enbart att räkenskaperna går ihop, utan innefattar även ett krav att pengarna används till rätt saker och att de utnyttjas på ett effektivt sätt. Kommunfullmäktige ska, enligt samma paragraf besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning genom finansiella mål och mål och riktlinjer för verksamheten.

Bakgrund

- Befolkningsutveckling

I Ånge kommun har antalet invånare mer än halverats sedan år 1950 och de senaste 10 åren är minskningen i genomsnitt 110 personer per år.

År	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2018
Antal invånare	19 037	19 170	14 984	13 349	12 587	11 234	10 053	9 411

Den prognos som SCB tagit fram för kommunen fram till år 2028 visar att den negativa befolkningsutvecklingen kommer att fortsätta. En negativ befolkningsutveckling innebär att de ekonomiska förutsättningarna för kommunen kommer att försämrats ytterligare.

- Ekonomi (kommunkoncernen)

Soliditet (2018-12-31: Kommunkoncernens soliditet (2018-12-31) var -2 % inklusive den ansvarsförbindelse för pensioner som ligger utanför balansräkningen.

Likviditet (2018-12-31): Kommunkoncernens kassalikviditet, (2018-12-31) var 164,7 mkr eller 137 %.

Låneskuld är (2018) 417 mkr eller 45 171 kr per invånare vilket är i nivå med andra landsbygdskommuner och något lägre än riksgenomsnittet (2018).

- Investerings - underhållsbehov (kommunkoncernen)

Kommunkoncernens kostnad för avskrivningar av tidigare investeringar var år 2018, 40,1 mkr.

Om investeringsnivån är högre än avskrivningarna kan nyupplåning behöva göras.

De kommande 15 åren bedöms det finnas behov av reinvesteringar i äldre anläggningar och nyinvesteringar för att effektivisera verksamheterna ur ett ekonomiskt- och kompetensförsörjningsperspektiv.

- Finansiering av investeringar och större underhållsåtgärder, likvida medel

En likviditet på 100 % innebär att det i kommunen alltid finns cirka 40 mkr i kassa/bank.

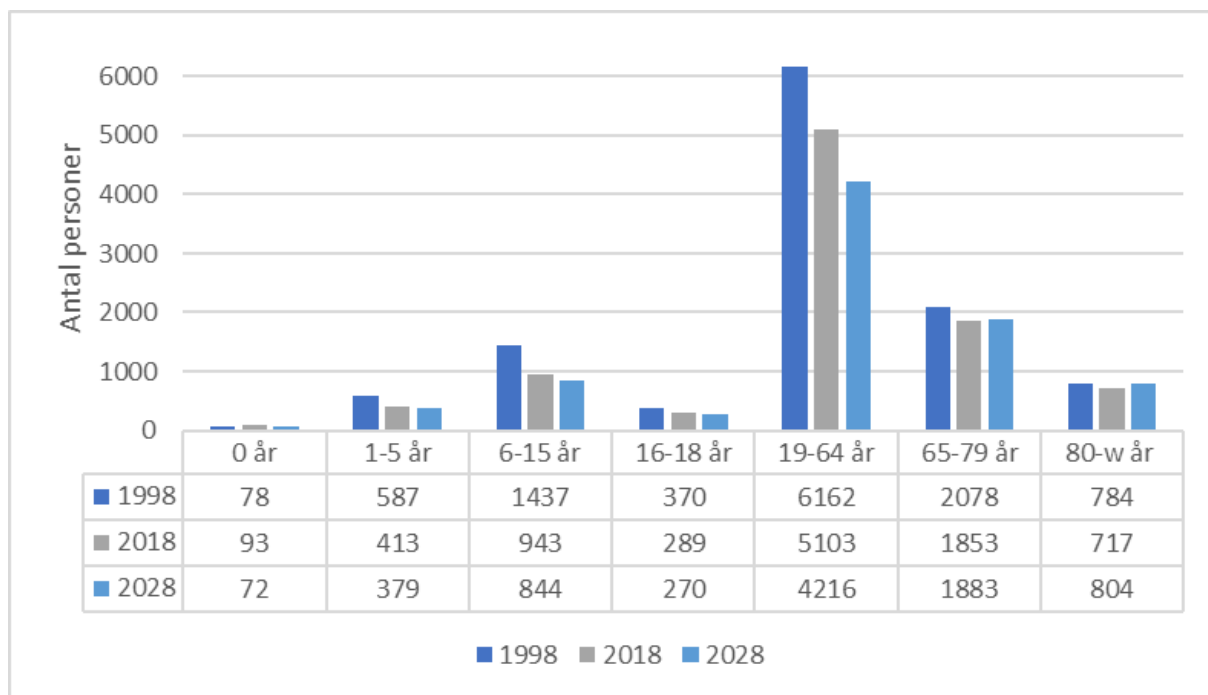
Om beslut tas om reinvesteringar och nyinvesteringar som överstiger avskrivningarna så kommer kommunkoncernen komma att behöva låna till detta.

Därefter ska investeringsnivån vara lägre än avskrivningarna.

- Framtida verksamhetskostnader de närmaste tio åren

Enligt den senaste befolkningsprognosen för Ånge kommun till år 2028 förväntas antal barn i förskolan att minska med 34, barn och ungdomar i grund- och gymnasieskola att minska med 118 och antalet personer äldre än 80 år förväntas öka med 87.

Antalet personer i åldern 19 - 64 förväntas minska med 887 personer vilket är en minskning med drygt 17 % vilket kommer att försvåra kommunens och andra arbetsgivares kompetensförsörjning.

Kommunen har högre kostnader för äldreomsorgen än vad som kan förväntas. Vid en analys framkommer att Ånge kommun har betydligt fler platser i särskilt boende än andra kommuner och en anpassning av antalet platser i särskilt boende pågår.

Riktlinjer för God ekonomisk hushållning

Finansiella mål

1. Resultat

Kommunen ska hushålla med resurserna och ska ha positiva ekonomiska resultat varje år. Hur stora dessa resultat ska vara och kan komma att variera mellan olika år. Om riksdagen beslutar om att ansvarsförbindelsen för framtida pensioner ska ingå i balansräkningen så kommer resultatet att behöva öka med minst 20 Mkr för att klara pensionsutbetalningarna med likvida medel.

Kommunkoncernens årliga resultat sedan år 2000:

2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
6	9	62	25	17	-91	-7	-14	-4	-5	9	5	25	0	-13	-4	0	-49	6

2. Soliditet

På sikt ska kommunkoncernens soliditet vara kring 20% vilket innebär att målet är att den ska förbättras varje år. Soliditeten anger hur stor del av tillgångarna som finansierats med eget kapital och är därför ett mått på kommunkoncernens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Soliditeten är beroende av dels året resultat och dels hur tillgångar och skulder förändrats under året.

De närmaste 15 åren kommer reinvesteringar och nya investeringar att behöva göras för att klara uppdraget. Stora investeringar innebär att nya lån kan komma att behöva tas och soliditeten kommer då att försämrats för att sedan åter förbättras varje år. I årsredovisningarna kommer de lån som tagits för att finansiera investeringar som ska avgiftsfinansieras att redovisa särskilt

Det är ofta svårt att jämföra soliditeten mellan olika organisationer, däremot kan det vara intressant att följa soliditeten inom en organisation över tid.

Kommunkoncernens soliditet, inkl pensionsåtagande, 2009 - 2018:

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Soliditet %	-2	-3	-5	-14	-17	-22	-10	-8	-3	-4

3. Likviditet

Ett mått på den finansiella styrkan, betalningsberedskapen på kort sikt, är likviditet. Likvida medel är behållningen på kassa och bank. Ett annat mått är kassalikviditet, där omsättningstillgångarna sätts i förhållande till kortfristiga skulder. En god nivå och koncernens mål är att kassalikviditeten ska överstiga 100 % vilket innebär att kortfristiga skulder kan betalas när de förfaller. Kommunens mål är en likviditet som klarar en månads utgifter utan att det kommer några intäkter, vilket innebär att det alltid ska finnas cirka 35 mkr i kassa och bank

Verksamhetsmål med betydelse för god ekonomisk hushållning

Verksamhetsmål med betydelse för god ekonomisk hushållning beslutas av kommunfullmäktige i samband med beslut om budget för nästkommande år. Målen tas på en övergripande nivå. Mål ska vara uppföljningsbara och kan både rikta sig till medborgarna i form av servicenivåer och kvalitet och inåt i organisationen i form av produktivitet och effektivitet.

När fullmäktige ska besluta om verksamhetsmål med betydelse för god ekonomisk hushållning ska en utgångspunkt vara att välja få men viktiga mål inom stora och resurskrävande verksamheter eller verksamheter där fullmäktige tror att produktiviteten kan öka.

Resultatutjämningsreserv (kommunen)

Enligt kommunallagen och lagen om kommunal bokföring och redovisning har kommuner möjlighet att, under vissa betingelser, balansera årliga resultat över en konjunkturcykel. Resultat kan sättas av i en så kallad resultatutjämningsreserv (RUR). Syfte med RUR är att avsätta en del av ett överskott i goda tider och sedan använda medlen för att täcka underskott som uppstår på grund av en svag utveckling av skatteunderlaget. Genom en sådan reserv kan det balansmässiga resultatet justeras/utjämnas mellan olika år. Avsikten är således inte att skjuta upp långsiktigt nödvändiga beslut om åtgärder avseende verksamhet eller ekonomin

som viktiga ur effektivitetssynpunkt. RUR får inte heller användas för möjliggöra sänkning av utdebiteringen. Reserven utgör en del av kommunens egna kapital.

Om det finns behov av att specificera sitt generella syfte med RUR utöver vad lagstiftningen anger kan det göras genom ett lokalt syfte med RUR. Ett sätt att beskriva detta kan vara att reserverna ska kunna användas i en balanskravsutredning när en svag utveckling av skatteunderlaget gör att man redovisar ett negativt resultat efter balanskravsjusteringar.

Reservering

Reservering till resultatutjämningsreserven beräknas olika beroende på kommunens soliditet.

1. Om kommunen har ett positivt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser, reservering får göras med maximalt det lägsta av
 - Den del av årets resultat som överstiger 1 % av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.
 - Den del av året resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger 1 % av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.
2. Om kommunen har ett negativt eget kapital, inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsförpliktelser, reservering får göras med maximalt det lägsta av
 - Den del av året resultat som överstiger 2 % summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.
 - Den del av året resultat efter balanskravsjusteringar som överstiger 2 % av summan av skatteintäkter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.
3. Därutöver bör man även göra en bedömning över vad som är ett rimligt resultatkrav för att till exempel klara framtida reinvesteringar utan att ta upp nya lån, och väga in andra viktiga faktorer vid bedömningen av resultatkravet.

Disponering av RUR

RUR får disponeras om följande förutsättningar är uppfyllda.

- Skatteunderlaget för riket de kommande budgetåren understiger den genomsnittliga utvecklingen för riket de senaste 10 åren.
- Balanskravsresultatet är negativt.
Reserven får användas för att nå upp till ett nollresultat eller så långt som reserven räcker.
Lokalt syfte:
- Balanskravsresultatet är negativt på grund av en svag utveckling av skatteunderlaget.
Reserven får användas för att nå upp till ett nollresultat eller så långt som reserven räcker.

Beslut om att använda medel från RUR ska fattas i samband med kommunfullmäktiges beslut om budget, men kan vid behov revideras i samband med bokslut, delårsbokslut och bokslutsprognoser. Vid disposition bör en bedömning göras av när konjunkturen hämtar sig.

Eftersom syftet med RUR är att reservering ska ske under goda tider bör också en värdering ske av vad som kan betraktas som ”goda tider”. Det är oftast inte helt enkelt att definiera svängningar i en konjunkturcykel, varken på förhand och i efterhand. För att hitta något

riktmärke för vad som kan betraktas som goda respektive dåliga tider så exemplifierar förarbetena med att man kan använda utvecklingen av det underliggande skatteunderlaget. Enligt förarbetena kan en prognos av det årliga underliggande skatteunderlaget för riket, jämfört med den genomsnittliga utvecklingen den senaste tio åren, användas som riktmarke för att avgöra när konjunkturförutsättningarna motiverar reservering respektive användning av RUR. Om prognosen understiger det tioåriga genomsnittet (och om man har för avsikt att disponera RUR). Av nedanstående tabell framgår att åren 2013, 2014 och 2020 kan RUR tas i anspråk, dvs. när differensen är negativ.

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Snitt 10 år	3,8	3,8	3,9	3,9	4,0	4,0	3,9	3,8	4,0
Årlig	4,1	3,7	3,6	4,5	5,2	4,5	3,9	3,8	3,9
Differens	0,3	-0,1	-0,3	0,6	1,2	0,5	0,0	0,0	-0,1

Källa: SKL och Skatteverket

Kommunfullmäktige kan besluta att reservera medel till Resultatutjämningsreserv enligt kommunallagens förutsättningar.

Öronmärkning av eget kapital (kommunen)

Riktlinjer eller bestämmelser för öronmärkning saknas i lag och förarbeten (RUR i praktiken, SKL 2013). Vissa kommuner har beslutat om egna riktlinjer om när öronmärkning får ske och när öronmärkningen får användas.

I balansräkningen för kommunen finns (2018-12-31) redan 45,3 mkr öronmärkt, 22,9 mkr till framtida pensioner och 22,4 mkr för anpassningar till befolkningsutvecklingen.

Om resultatet i årsbokslutet är positivt kan det under vissa förutsättningar öronmärkas inom det egna kapitalet för att användas till särskilda ändamål. Om öronmärkning sker är bedömningen att kostnaderna, det är medlen utnyttjas, ska ses som synnerliga skäl för att undantas vid balanskravsutredningen.

Förutsättningar för öronmärkning

- Årets resultat enligt resultaträkningen i förhållande till skatteintäkter och generella statsbidrag överstiger beslutade mål.
- Ställningstagande om eventuell avsättning till RUR ska ha gjorts.

Disponering av öronmärkning

Öronmärkningarna kan användas om Ånges kommuns balanskravsresultat är negativt enligt balanskravsutredningen. De öronmärkta medlen kan då användas istället för att återställa underskottet enligt kommunallagen kap 11 § 12.

För att kunna disponera de öronmärkta medlen ska det negativa resultatet bero på:

- Pensionskostnader
- Åtgärder och omställningskostnader för att anpassa verksamheter till minskad befolkning och minskade intäkter.

